

Poikkeuksellinen säännöllinen työaika. Pelastuslaitos.**Dnro 1/2018, annettu 16.3.2018**

Oikaisuvaatimus hyväksyttiin ja aluehallintoviraston päätöstä muutettiin.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: X:n kaupunki

Vireille: 18.1.2018

Oikaisuvaatimuksen
kohde: Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen
päätös dnro LSAVI/505/04.07.02/2017, joka on annettu
20.12.2017.

X:n kaupunki on hakenut Lounais-Suomen aluehallintovirastolta lupaa poiketa työaikalain (605/1996) 6 §:n säännöksistä 1.1.2018 – 31.12.2019. Hakemus on koskenut 450 työaikalain alaista työntekijää, joista yhdeksän on ensihoitomestareita, 31 paloiesimiestä, 24 palomestaria, 271 palomiestä ja 115 ylipalomiestä.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt luvan hakemuksen mukaan mutta lisännyt siihen ehdon, jonka mukaan työntekijälle on annettava kuusi vuorokautta kestävä vapaajakso, jos hänellä teetetään yli 25 tunnin pituinen työvuoro. Ehdon perusteluna on työtuomioistuimen tuomio TT:2017:158 ja se, että teholliseksi työajaksi/aktiivityöajaksi lasketaan kaikki työtehtävät ja hälytystehtävät sekä työajaksi luettava koulutus.

Oikaisuvaatimus ja sen perusteet:

X:n kaupunki on pyytänyt työneuvostoa oikaisemaan aluehallintoviraston tekemää päätöstä poistamalla siitä lupaehdon kohdasta 5 virkkeen: ”Jos työntekijällä teetetään yli 25 tunnin pituinen työvuoro, sen jälkeen hänelle on annettava kuusi vuorokautta kestävä vapaajakso.”

Mainittu lupaehto on liitetty poikkeuslupa-an työtuomioistuimen ratkaisun TT 2017:158 perusteella. X:n kaupungin pelastuslaitoksen työaikajärjestelyt poikkeavat olennaisilta osiltaan työtuomioistuimen tuomiossa ratkaistusta Y Oy:n tapauksesta. X:n kaupungin pelastuslaitoksella 24 tunnin työvuoron jälkeen tehtävä työ rajoittuu kahdeksaan tuntiin ja on rasittavuudeltaan toimistotyön kaltaista työtä, jota ei työsuojelullisin perustein ole tarpeen rajoittaa. Poikkeusluvan mukainen ehto kuuden vuorokauden pituisesta vapaajaksosta johtaa siihen, että työntekijät eivät voi jatkaa työvuoroaan paikallisessa sopimuksessa sovitulla tavalla.

Lisäselvitys:

Työneuvoston pyynnöstä X:n kaupunki on kertonut lisäselvityksessään, että lupaa on haettu paikallisesta sopimuksesta huolimatta, koska sillä ei ole voitu sopia lupahakemuksen kohteena olevista asioista. Paikallisessa sopimuksessa määritelty työaikajärjestely keskimäärin 42 tuntia viikossa 52 viikon tasoittumisjaksolla ja työaikalain 29 §:stä poikkeavat lepoajat on mahdollista toteuttaa vain työaikalain 14 §:n 1 momentin mukaisella poikkeusluvalla.

Myönnetty lupa poikkeaa paikallisesta sopimuksesta siltä osin, kun siihen on liitetty vaatimus antaa työntekijälle aina yli 25 tunnin työvuoron jälkeen kuusi vuorokautta kestävä vapaajakso. Paikallisen sopimuksen 2 §:ssä on sovittu, että koulutuspäivä tai muu toimistotyöhön verrattava päivätyövuoro voi poikkeuksellisesti olla myös 24 tunnin työvuoroa edeltävä tai sen jälkeinen päivä, mikäli vuorokausilepoa koskevat määräykset eivät sitä estä. Lepoaikaa koskevan 3 §:n mukaan työntekijälle on annettava jokaisen 24 tunnin perustyövuoron päättymisen jälkeen vähintään 11 tunnin mittainen lepoaika. Edelleen 3 §:n mukaan työntekijän osallistuessa työhön perustyövuorojen välissä omasta suostumuksestaan tai vapaapäiväkoulutuksen johdosta, voidaan

lepoaika tilapäisesti lyhentää 7 tunnin mittaiseksi. Tällöin lepoaika lasketaan alkavaksi siitä, kun yhdenjaksoinen työvuoroaika on päättynyt.

Edellä mainitut paikallisen sopimuksen määräykset ovat antaneet työntekijöille mahdollisuuden olla työssä perustyövuorossa 24 tuntia, klo 9.00 –9.00, ja sen jälkeen suostumuksellaan osallistua enintään kahdeksan (8) tuntia kestävään koulutukseen tai muuhun toimistotyöhön verrattavaan päivätyövuoroon ilman, että se aiheuttaisi muutoksia perustyörytmiin. Tällaisessa tilanteessa lepoaika alkaa siis klo 17.00 ja se jatkuu keskeytymättä 16+24+24 tuntia eli yhteensä 64 tuntia ennen uuden perustyövuoron alkamista.

Poikkeusluvan ehdoksi asetettu yli 25 tunnin työvuoron jälkeen annettava kuuden vuorokauden vapaajakso aiheuttaisi merkittäviä muutoksia perustyörytmiin (1+3) silloin, kun työntekijä haluaisi jäädä paikallisen sopimuksen mukaisesti päivätyövuoroon perustyövuoronsa jälkeen. Lupaehto johtaa käytännössä siihen, että työnantaja ei voi enää antaa työntekijöiden jäädä perustyövuoron jälkeen päivätyövuoroon ja koulutus- tai kehittämistoiminta on suunniteltava työntekijän toiselle tai kolmannelle vapaapäivälle. Tällainen menettely koetaan sekä työnantajan että työntekijöiden näkökulmasta hyvin epätarkoituksenmukaiseksi monesta eri syystä. Lupaehto lisää haasteita työvuorosuunnitteluun ja vähentää työaikaan liittyviä joustoja. Lisäksi työntekijöiden matkustaminen työpaikalle lisääntyy, työn ja muun elämän yhteensovittaminen vaikeutuu ja ennen kaikkea yhtäjaksoisen palautumisen kannalta tärkeä vapaajakso keskeytyy.

TYÖNEUVOSTON PÄÄTÖS

Oikaisuvaatimus hyväksyttiin ja Lounais-Suomen aluehallintoviraston vastuualueen 20.12.2017 antamaa päätöstä LSAVI/505/04.07.02/2017 muutettiin niin, että sen kohdasta 5 poistettiin virke: ”Jos työntekijällä teetetään yli 25 tunnin pituinen työvuoro, sen jälkeen hänelle on annettava kuusi vuorokautta kestävä vapaajakso.”

Päätöksen perustelut

Työaikalain (605/1996) 6 §:n mukaan säännöllinen työaika on järjestettävä enintään kahdeksaksi tunniksi vuorokaudessa ja keskimäärin enintään 40 tunniksi viikossa. Saman lain 14 §:n (1518/2009) 1 momentissa on kuitenkin säädetty mahdollisuudesta poiketa näistä rajoituksista aluehallintoviraston myöntämällä luvalla. Aluehallintovirasto voi lupaa myöntäessään liittää siihen tarpeellisia ehtoja.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa aluehallintovirasto on myöntänyt luvan hakemuksen mukaan, mutta lisännyt siihen ehdon, jonka mukaan työntekijälle on annettava kuusi vuorokautta kestävä vapaajakso teetettäessä hänellä yli 25 tunnin pituinen työvuoro. Aluehallintovirasto perustelee ehdon lisäämistä työtuomioistuimen tuomiolla TT:2017:158 ja sillä, että teholliseksi työajaksi eli aktiivityöajaksi lasketaan kaikki työtehtävät ja hälytystehtävät, samoin kuin työajaksi luettava koulutus.

Mainitussa työtuomioistuimen tuomiossa oli kysymys Y Oyj:n tekemästä valituksesta, joka koski työneuvoston 31.10.2016 antamaa päätöstä 8/2016. Työneuvosto muutti Lounais-Suomen aluehallintoviraston tekemää lupapäätöstä Y Oyj:n vaatimuksesta niin, että säännöllisen työvuoron pituudeksi hyväksyttiin enintään 25 tuntia. Lisäksi työneuvosto myönsi luvan siihen, että työntekijät voivat sopia työvuorojensa vaihtamisesta siten, että yhdenjaksoisen työvuoron pituudeksi voi muodostua enintään 48 tuntia. Edelleen työneuvoston myöntämä lupa mahdollisti sen, että työnantaja voi määrätä enintään 48 tunnin pituisten työvuorojen tekemisestä, jos se on tarpeen sairaustapausten aiheuttaman miehistövajauksen täyttämiseksi tai palo- ja pelastustoiminnan varmistamiseksi sellaisen äkillisen tapahtuman johdosta, joka ei ole ollut työnantajan tiedossa työvuoroluetteloa vahvistettaessa.

Y Oyj vaati oikaisuvaatimuksessaan nimenomaan mahdollisuutta enintään 25 tunnin työvuoron järjestämiseen ja eräissä tilanteissa enintään 48 tunnin pituiseen työvuoroon. Kun työneuvosto hyväksyi aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen tekemää päätöstä pidemmät työvuorot, oli lupaehdoissa myös määrättävä niiden jälkeisestä vapaasta. Palomiesten työaika-suojelun turvaaminen edellytti työneuvoston mielestä sitä, että yli 25 tunnin työvuoron jälkeen annettavan vapaajakson kesto oli kuusi vuorokautta. Jos yli 24 tunnin pituinen työvuoro voitiin ylipäänsä poikkeuksellisesti hyväksyä, oli sen jälkeisen vapaan oltava pidempi kuin 24 tunnin pituisessa työvuorossa.

Työtuomioistuin ei hyväksynyt Y Oyj:n vaatimusta poistaa luvasta yllä lainattua lupaehto kuuden vuorokauden pituisesta vapaajaksosta. Kun haettu ja myönnetty lupa mahdollisti yli 25 tunnin pituiset työvuorot, oli myös työtuomioistuimen mukaan tarpeen työsuojelullisista syistä määrätä erikseen yli 25 tunnin pituisten työvuorojen jälkeisistä vapaavuoroista. Asiassa ei ollut syytä arvioida vapaavuoroja tai niiden pituutta toisin kuin työneuvosto.

X:n kaupungin lupahakemus ei ole sellaisenaan rinnastettavissa työtuomioistuimen tuomiossa TT:2017:159 esillä olleeseen Y Oyj:n hakemukseen. Myös myönnettyjen lupien sisältö poikkeaa toisistaan.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa 24 tunnin pituisen työvuoron lisäksi mahdollisesti tehtävä työ perustuu paikalliseen sopimukseen ja työntekijän suostumukseen. Työnantaja ei siis voi yksipuolisesti määrätä 24 tunnin ylittävää työtä. Lisäksi 24 tunnin pituisen työvuoron lisäksi voidaan tehdä työtä enintään kahdeksan tuntia, kun Y Oyj:n tapauksessa työvuoron pituus oli enintään 48 tuntia. Kolmantena erona on se, että X:n kaupungin tapauksessa 24 tunnin työvuoron ylittävä työ on koulutusta tai toimistotyöhön rasittavuudeltaan rinnastettavaa työtä, ei siis sen saman operatiivisen työn jatkamista, jota tehdään 24 tunnin pituisessa työvuorossa. Näillä perusteilla työneuvosto poistaa lupaehdon, jonka mukaan työntekijälle on annettava kuusi vuorokautta kestävä vapaajakso teetettäessä hänellä yli 25 tunnin pituinen työvuoro.

Poikkeuslupa ei oikeuta poikkeamaan mahdollisista työtä koskevista työehtosopimusmääräyksistä.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (604/1996) 14 §:n (1518/2009) 1 momentti.

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Pärnäsén, jäsenten Meklin, Niittylä ja Romo sekä varajäsen Virtasen mielipiteeseen.